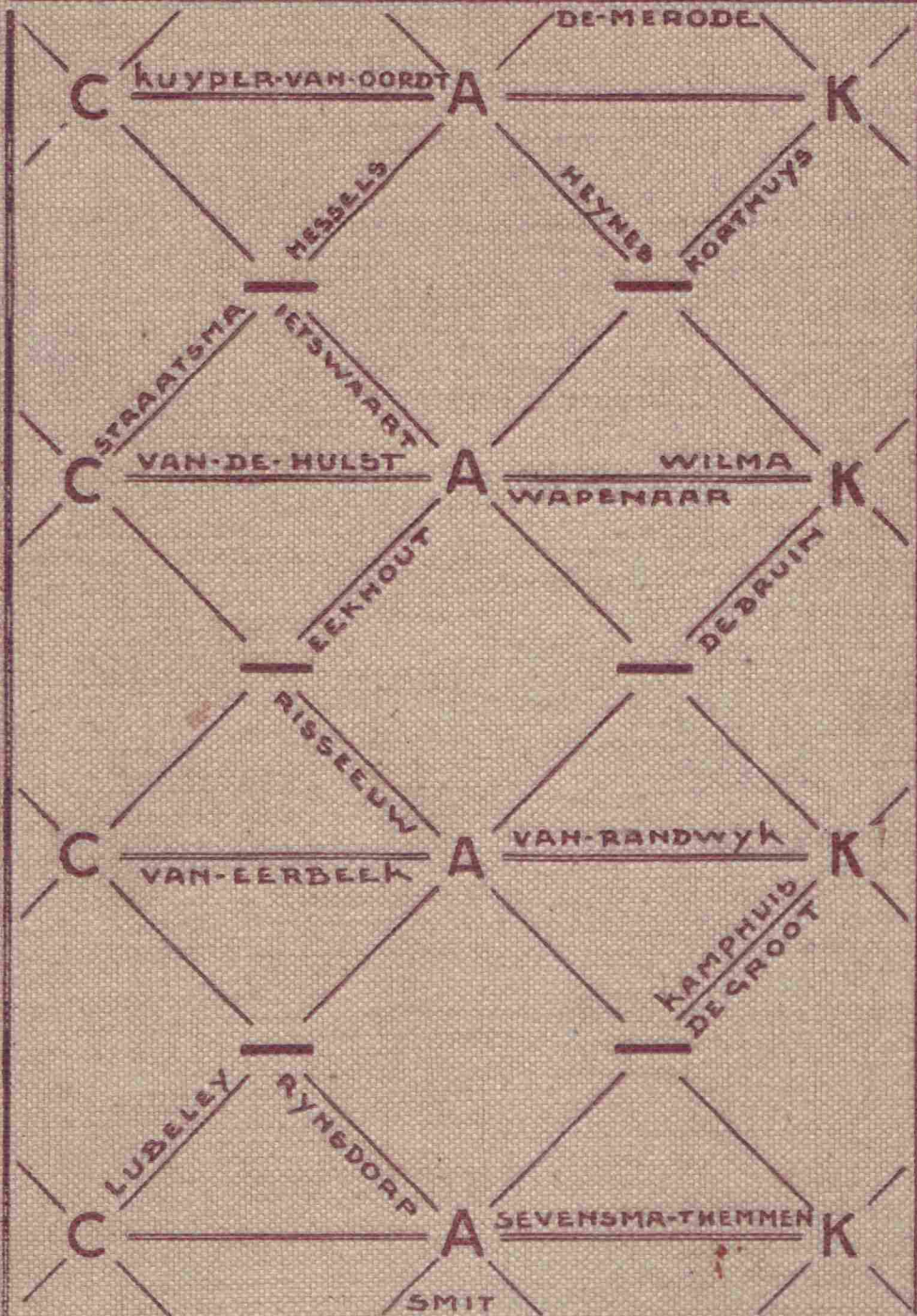

Het heerlyk ambacht

G.F. Callenbach-Nijkerk

DE WONDERE
WEERSTAND

H.
DE BRUIN

Op zestienjarige leeftijd, nadat hij een jaar of vier, soms verbeterd, soms met openbaar krakeel, bij een vijftal boeren zijn jonge dagen verdaan had, trok Michiel K. goedsmoeds over de grens. Omdat er voorshands niet anders op zat, begon hij opnieuw achter de koeien. Maar na enkele weken liep hij cordaat weg, een heel eind ook, het land was groot genoeg. Ergens werd door de landerijen een straatweg aangelegd, hij stond er bij te kijken. Voor hij 't goed besefte, hadden ze hem tot duvelstoejager aangesteld. Opzichter, dat paste hem. Echter, allengs maakte hem het luie leven zoo kregel, dat hij in ruzie raakte en de bons kreeg. Een beetje meer in de buurt van 't vaderland vond hij een nieuwe baan: hulp bij het afladen van steenkolen, wat rondscharrelen met de plakkwast.

Na kort verloop van tijd vroeg hij plotseling verlof. Hij moest toch noodig eens met zijn buitenlandsche carrière pronken op 't dorp.

Hij was een beetje nonchalant met het tellen der verlofdagen en toen hij op 'n dag doodleuk maar weer aan 't werk wilde gaan, daar in 't buitenland, duwde de strenge wet hem terug buiten de poort. Geen nood. Hij meldde zich aan bij een fabriek en werd er binnen gelaten. Het beviel hem er ook. Vaste werktijd, kansen om wat over te verdienen; heele dag poot-aan, maar dat hinderde niet. Er zat vaart in. En na de werktijd was er nog genoeg te beleven. Het land was rondom schoon en vriendelijk met zijn heuvels, kleine bosschen, zijn wegen en paadjes langs de rivier.

Het was op die fabriek dat hij bevriend raakte met Adolf, den korten, breedborstigen Adolf, met een hoofd zoo hard-glad als een knikker.

Ze liepen een lauwe zomeravond langs het water, zwijgzaam, verlekkerd op het koele bier uit „de Grot”, het cafeetje onder de ruige helling van de heuvels.

„We drinken een keer afscheid, voor je weggaat volgende week,” zei Adolf. „Kom mee.”

„Dat zit nog,” beweerde Michiel. „Ik bedoel, dat weggaan. Een pot bier kan je van me krijgen.”

„Als je aan de oproep geen gehoor geeft,” waarschuwde Adolf, „ben je deserteur. Je weet wat dat zeggen wil.”

„En als 'k er inloot?” „Kom je later maar weerom,” zei Adolf. „We hou'en je plaats warm.”

„Jawel,” opperde Michiel. „Dat kennen we. In mijn geval heb ik het niet op een remplaçant. Begrijp je me?” Hij snauwde bijna tegen Adolf.

Maar de week daarop ging hij toch naar huis, en trok het

hoogste nummer. Vrij! Toen hij terugkwam, zat Adolf in zijn kosthuis zoowat op Thea's schoot, en hij deed nauwelijks moeite om bij de begroeting even op te staan. „Zoo-zoo,” dacht Michiel, „hou jij zóó mijn plaats warm?” Hij spitste de gepommadeerde puntjes van zijn knevel en vroeg norsch om koffie.

Ze verzoenden zich later oogenschijnlijk door zich te verzwageren met elkaar. Je kon niet zeggen dat Michiel met Lize, Adolfs zuster, nu maar genoegen nam. Ze had haar zeer goede eigenschappen, levendiger dan Thea was ze, maar een beetje broddelig; dat stond hem tegen.

Hij mokte er over tegen haar, ze toonde zich dan verdrietig, deed haar best. Tenslotte vertrouwde Michiel op haar goede wil, toegeeflijk was ze genoeg, gedweeër dan Thea als 't er op aan kwam. Van die vergelijkingen kon hij kwalijk afstand doen. Hij dempte zijn schuldbesef door er voor te zorgen dat Lize eerder in 't huwelijksbootje zat dan Thea met haar Adolf. Die voorsprong hadden ze dan toch. De anderen hadden voorloopig het nakijken.

Toen Adolf en Thea trouwden, verwachtten Michiel en Lize hun eerste. Dit geluk omheinde hen, ze waren meester op eigen terrein. Michiel hield van een beetje afstand, hij was binnen een begrens'd gebied grootgebracht. Vader zei altijd: binnen de perken blijven, jongen. Denk er om!

Jaren van regelmatige arbeid, de kalme vreugden van het gezinsleven. Michiel en Adolf wandelden zoo nu en dan door het dal, redeneerden over het werk, de voorwaarden, de invaliditeitsverzekering, soms over God en hun ziel.

„Ik ben een beetje het stuur kwijt,” zei Michiel. „Vroeger duurde de kerktijd me altijd te lang. Hier keek niemand op me toe. . . . En toch mis ik wat. Zooveel weet jij er óók niet van, Adolf, dat bespeur ik wel.”

Ze gingen een keer naar een godsdienstsamenkomst in een oud, goor lokaal. Het stond ergens achter de huizen, het was er triest, omdat de hooge slakkenberg van de mijn het overschaduwde. Ze kwamen er vandaan met heete hoofden, onder de indruk van blijmoedige getuigenissen en een paar duistere profetieën.

„Ik weet niet,” aarzelde Michiel, „ik geloof, daar ben ik toch te nuchter voor.”

Maar nadien kregen ze avond op avond volk over huis om met ze te praten, eenvoudige mannen, die hun hart gaven en zoo noodig van hun nooddrift, menschen die reeds deel hadden aan het lot der eeuwig verkorenen. Veel leerstelligheid

was er niet bij, maar de bewijzen die er waren, sloten als een bus. Michiel en Adolf konden er althans geen speld tusschen krijgen, en de vrouwen vanzelf niet. En tenslotte beslisten ze gezamenlijk: Tóp! — daar willen we ook bij behooren. — Ze sloten zich aan, maar zagen af van getuigenis en profetie. Ze dachten: je moest er tenminste een beetje aanleg voor hebben. Later togen Michiel en Adolf er met gelijke moed op uit, om leden te werven voor hun gemeenschap. Op Zondagnamiddagen trokken ze met heele troepen naar het bosch, ze hadden elkander lief en geloofden dat de Heer daar een welgevallen aan had.

Ze bezaten de waarheid, meenden ze stellig; in alle geval beminde ze nu hoe langer hoe meer de vrede. Wat niet wegnam, dat Adolf er op zijn dienstportret kranig en weerbaar bij stond, zóó pront, dat hij, en Thea vooral, er vaak nog met voldoening naar keken.

„Het is maar zoo 't is,” lachte Adolf, „dat was toen een vroolijke tijd. Daar gaat niks van af.”

Thea was feitelijk een beetje verliefd op die kiek, in haar eentje dweept ze er soms mee.

Maar op een dag moest ze hem in diezelfde uniform als een vreemden man de deur uit laten gaan. Met een soldaat die er zoo hopeloos uitzag, wist ze geen raad. „'t Is het beste dat jij hem onder dak brengt,” praatte ze tegen Michiel. Ze leuterde maar wat, het was iets heel ongewoons bij haar.

Toen Michiel met Adolf onder de zwarte stationskap stond, zei hij: „Nou heb ik m'n plicht gedaan, jongen.” Ze grepen elkaar bij de hand, nu was de een even onnut als de ander.

„Reken maar, dat ik verloren ben,” zuchtte Adolf. „Ik weet het zoo zeker als wat. Ik zou zeggen, dat profeteer ik je. Ik kom niet terug, nooit!”

„Je begrijpt,” zei Michiel, „mijn vaderlandsche gevoelens zijn verdord. En liegen wil ik niet. Misschien heb jij er voor jezelf nog wat troost aan. Het is zoowat het eenige, ik weet tenminste niet beter. . . .”

„De troost is maar schraaltjes in mijn geval,” meende Adolf. „Doe me een belofte, Michiel. . . . Zorg jij naar je vermogen voor Thea en de kinderen. En dan, tot weerziens. . . . onder de schare bij Gods Berg. Je weet het.”

En Michiel beloofde het, hij zwoer hem. „De Almachtige sta mij bij,” zei hij.

„En mij,” kreunde Adolf. Ze lieten elkaars handen plotseling los, in het gedrang verloren ze elkander in een ommezien uit 't oog.

Toen Michiel bij Thea terugkwam in huis, loerde ze sprake-loos naar hem. Ze nam haar beide kinderen bij zich en bleef hem van terzijde aanstaren. Michiel deed alsof hij op haar gedragingen geen acht sloeg. Hij liep door de kamer en bekeek de portretten aan de muur.

„Zal ik maar gaan?” vroeg hij terloops. Hij had het op zijn lippen om tegen haar te zeggen: Adolf heeft me verzocht je bij te staan, als je me noodig mocht hebben. Maar hij voelde, dat ze dit nu heelemaal niet zou begrijpen. Haar oogen verweten hem immers dat hij zomaar alleen terugkwam?

„Welja,” zei ze, „jij hebt 't gemakkelijk. Je kunt gaan en staan waar je wilt.”

„Dan groet ik je maar,” antwoordde hij. „Ik kan het ook niet helpen. Ga naar de zusters van onze gemeente, misschien maken die je wijzer.”

En in die dagen vroegen haar oogen aan de zusters het antwoord. „We moeten ons lot aanvaarden,” zeiden sommigen. En anderen: „We moeten de trots voor onze mannen hooghouden. Ze zijn hun bestemming gevolgd; dat kon jij toch ook weten?”

Ze vroeg zich af: welke bestemming? Kort daarop kwam ze het aan de weet uit een haastig geschreven kaart van Adolf, meldende dat hij onderweg was, denkelijk naar het front.

„Asjeblijft,” zei ze tegen Michiel, toen hij nog 's aankwam.

„Nu zien we, waar je hem voor weggebracht hebt.” Ze smeedde de kaart op tafel. Michiel proefde de afgunst uit haar woorden. Hij repte er dadelijk over, om haar uit de zwarte droom te helpen, waar ze in ronddoelde.

„Hoor 's,” zei hij luid: „ik begrijp best, dat elke manspersoon die hier nog ongemoeid is, je in de weg loopt. We hebben altijd voor gehad, elkaar te helpen, als de nood aan den man kwam. . . .”

„Je hebt me altijd aan Adolf misgund,” viel ze hem in de rede.

„Nu heb je je zin.”

Michiel zwaaide zijn beide armen omhoog ten teken van zijn grenzelooze verbazing. Maar dadelijk er op had hij zijn bestek gereed. Om het af te lezen, benutte hij de vijf vingers van z'n linkerhand.

„Hoor nu eens,” zei hij: „ten eerste, het is oorlog; dan, Adolf is dienstplichtig; vervolgens heb ik hem beloofd, jou en je kinderen te beschermen, waar 't noodig was; ten vierde, ben ik niet gek. . . .” Alleen zijn kleine pink stond nog overeind, Michiel strekte hem nadrukkelijk tegen de vuist met de verzekering: „tenslotte ben ik getrouwd.” — Hij wachtte. Dan vroeg hij nog: „Is het duidelijk?” Hij zag meteen aan haar uit-

drukking dat ze nu de heele situatie begreep. Hij had haar tot de werkelijkheid teruggeroepen.

„Vertel me dan alleen nog dit eene,” verzocht Thea, „of er nog hoop is dat ik hem terugzie. Misschien ben *jij* ingewijd.”

„Je weet,” zei Michiel, „dat ik net als jij gebonden ben aan hetgeen voor oogen staat. Beide zijn we even wijs. We richten ons naar de omstandigheden die vandaag openbaar zijn. Als het morgen verkeert, beslissen we opnieuw.”

„Het is goed,” vermande ze zich; „ik zal probeeren verstandig te zijn.”

Dagen verstreken zonder bericht. Thea redeneerde; ze dacht wel dat er door de groote verwarring daarginds wel wat zou haperen. Op een morgen ontving ze een officieele mededeeling, dat haar man zich na een gevecht niet weer bij zijn troepenafdeeling gemeld had. Bewijzen dat hij tot de gevallen behoorde waren er niet, ze konden hem slechts als „vermist” opgeven. Ze snelde met deze aanzegging naar Michiels huis.

„Het is jammer,” zei Lize, „dat Michiel nu niet bij de hand is. Maar denk 's aan: de grootste kans bestaat natuurlijk, dat Adolf gevangen genomen is. Tusschen ons gezegd, mag je dan nog van geluk spreken. Hij brengt er tenminste 't leven af.” Thea was er niet gerust op. „Tenslotte weet je niks met zekerheid,” zuchtte ze.

Toen Michiel 's avonds thuis kwam en het nieuws vernam, zei hij bedrukt tegen Lize: „Het is een heel slechte tijding. Ik kan het niet van me afzetten, dat Adolfs voorspelling in vervulling is gegaan. Als je hem gezien had, toen . . . Er was een helderheid in zijn oogen die ik er nooit eerder gezien heb, ook niet in het lokaal.”

„Je zult er haar op moeten voorbereiden,” antwoordde Lize. Maar Michiel liet niet blijken wat hij van zins was. Hij had alleen erge haast om weg te komen, nieuwsgierig als hij was om te zien, in hoever zijn boodschap intusschen misschien overbodig was geworden.

Thea ontving hem met een zekere opgewektheid, althans zeer ongedwongen en zonder die schuchtere terughoudendheid. „Denk eens aan,” zei ze, „hij is natuurlijk in gevangenschap.” Met dezelfde woorden had Lize haar moed ingesproken. Ze had ze nu al tot de hare gemaakt en Michiel durfde haar deze hoop niet ontnemen. Ze wachtte, benieuwd, wat hij er op antwoorden zou. Toen hij er niet op inging dadelijk, ontnam ze hem nog meer de lust tot zachte tegenspraak, met op te merken: „Adolf beweerde vroeger altijd al dat hij, als het zoover kwam, natuurlijk de eerste de beste gelegenheid zou

aangrijpen, om er tusschenuit te komen. Zoo'n held is hij niet, vóór alles voorzichtig, weet je wel?"

„Natuurlijk,” stemde Michiel toe. „Hij keek altijd de kat uit de boom.”

Ze zag hem veelbeteekenend aan.

„Wel,” zei ze luchtig, „zolang geef ik de moed niet op. Hij zal beslist probeeren, een teeken van leven te geven, al zal het allicht langer duren dan ons lief is.”

Thea hield zich enkele weken zoo goed als verscholen binnen haar huis. Ze vermeed het met anderen te praten, in elk geval, ze in de oogen te zien, bevreesd dat ze er de twijfel in zou lezen. Een keer sprak ze toevallig een corpsgenoot van Adolf. Ze hoorde goed dat hij vertelde: „Ik heb hem nog gezien, hij was een beetje achter geraakt, hij zat achter een boschje zijn voet te verbinden. We hadden een tippel achter de rug, moet je denken. En vlak daarop had je de poppen aan 't dansen. Heen en weer zijn we gejaagd, over en door mekaar. Er zijn er meer spoorloos verdwenen.” Het leek of hij nog meer te zeggen had, maar ze toonde geen belangstelling meer.

„Mooi,” zei ze. „Dus hij had zich feitelijk al een beetje verstoppt.”

Haar zegsman lachte om die opmerking. Thea kon niet raden wat daarvan precies de reden was, maar ze veronderstelde wel dat hij haar conclusie als een toespeling op Adolfs karakter opvatte. Hij kende hem natuurlijk ook. Ze haastte zich in huis en boog zich aandachtig over Adolfs dienstfoto. Beslist, hij had iets guitigs in zijn oogen. Ze had er nu opnieuw een trek in ontdekt om mee te pralen. Ze hing het portret boven haar ledikant. Toen haar oudste jongen het daar gewaar werd, trok hij een heel beteuterd gezicht van de vreemde schrik die hem doortrilde. Hij begreep enkel niet waarom er geen zwarte strik boven de lijst geprikt zat, zooals bij de bureu.

Na deze ontmoeting vermeed Thea zorgvuldig gesprekken met thuiskeerende soldaten. Als ze merkte dat er in de buurt weer een rondliep, hield ze zich schuil en sloot de gordijnen naar de straatzijde toe. Dan zeiden de menschen: Kijk, tenslotte heeft ze toch haar hoop opgegeven, de weduwe van Adolf.

Intusschen hield de oorlog aan, de dood maakte ook slachtoffers mijlen achter het front. Kinderen stierven aan ondervoeding, moeders kwijnden weg van verdriet. Maar het scheen, of het verzet Thea krachten verleende boven verwachting en mogelijkheid. Haar bloei was sterk, zonder zweem van verwelking. Mannen keken haar na met welgevallen en spijt tegelijk. Als ze het bemerkte, brandde de blos op haar wan-

gen, in haar oogen fonkelden blauwe sterren. Ze behoedde haar jeugd met opeengeklemden lippen, op hoop tegen hoop. Ze dacht: Hij zal mij terugontvangen zoo als hij mij liet.

Op een dag, staande naast Lize, haar schoonzuster, zag ze plotseling, hoe deze prijsgegeven was aan het verval. Het schokte haar. Ze zei: „Hoor 's, beste kind, ik geef toe dat er tegenwoordig aan de kokerij niet veel eer te behalen is. Maar ik zal je 's helpen, de nood maakt slim. Ik heb er hier en daar wel wat op gevonden.” Die avond aan de etenstafel verviel Michiel weer een oogenblik in zijn oude gewoonte van vergelijkingen maken. Maar toen hij zijn oogen opsloeg en de moeite zag waarmee Lize haar lusteloosheid probeerde te overwinnen, nam hij het met een zonderlinge onderbreking van Thea's culinaire beschouwingen, voor zijn vrouw op. Hij zei: „Jij, Thea, denkt geloof ik dat het allemaal alleen daarin zit. Maar heusch, er is meer in deze tijd waar een mensch aan kapot gaat.”

Thea vermande zich: „Ik snak ook naar het eind,” pleitte ze. „Dan kunnen ze een keer orde op zaken stellen. Dan komt natuurlijk meteen alles los, tot zelfs uit de verste negorijen uit het achterland, waar je nu toch maar niks van hoort. . . . Het is zoo; ik heb het in de berichten gelezen, er zitten honderden in gevangenkampen die geen gelegenheid krijgen om hun familierelaties op de hoogte te stellen. Maar dan, als alles achter de rug is, zullen we de wonderlijkste verrassingen beleven.”

Toen ze thuis kwam tuurde ze door de schemering naar Adolfs gestalte op het portret. Het was, of hij zich probeerde los te rukken om op haar toe te komen. Dit spel vermoeide haar; na het inslapen, zag ze in de droom, hoe Adolf ginds door een warnet van struikgewas en draadversperringen zich heenwong, om te ontkomen naar het veilig gebied aan haar voeten. Bij het ontwaken geloofde ze in haar visioen.

Michiel verbeet zijn bitterheid, ziende hoe van week tot week de krachten Lize ontvielen. „Het is dom,” zei hij, „dat we niet dadelijk, toen we de ellende zagen aankomen, naar mijn ouwe-lui zijn gegaan. Bij ons vergeleken zitten die nog bij de vetpotten. Wij verkommeren hier zonder dat het doel heeft.”

Denkende aan de plechtige belofte die hij Adolf gedaan had, mopperde hij: „Je ziet 't, Thea geeft de hoop niet op. Maar tenslotte hebben wij ook niks meer dan onze vermoedens. Maar — die kon ze tenminste ook hebben.”

„Luister 's goed,” zei Lize. Ze nam hem bij de hand en probeerde zich in het bed op te richten. Hij merkte, hoeveel moeite

het haar kostte en ging gedwee naast het ledikant zitten. „Je moet goed luisteren,” herhaalde ze. „Ik heb je iets heel gewichtigs te vertellen, een droom.” Ze dacht na, om uit te vinden, op welke wijze ze het hem alles het duidelijkst zou kunnen weergeven. Intusschen vroeg Michiel: „Een droom? Hecht je er waarde aan? Anders moet je 't maar laten, het geeft misschien maar prakkesatie.” Toen begon ze opeens:

„Ik zal probeeren je een voorstelling te geven van wat ik zag. Je kent hier de omtrek, ginder, aan de overkant van de rivier die heuvels en dan verderop het kleine bosch. Nu, ik was in dat bosch, maar het was veel mooier, een park eigenlijk meer, hoog op de berg. Tusschen de bladeren door scheen de zon, zooals ze 's morgens schijnt als het nog wat nevelig is. Ik was er niet alleen. Adolf was bij me, hij had mij een arm gegeven. Hij zei niets, maar er was een gelukkige glimlach op zijn gezicht.”

„Zoo,” zei Michiel. „Je moet het van je afzetten. Waarom tob je toch over Adolf? Zie je dan niet dat het je sloopt? En ik?”

„Het geeft toch niks, of ik het verzwijg,” antwoordde ze droef. „Ik geloof dat het een openbaring was. Waarom zal je die van *mij* niet aanhooren? Want — en dit is het wonderlijke — jij was er ook wel, maar je was niet bij ons. Ik zag je loopen, beneden in het dal, waar het nog schemerde, en je wandelde er met Thea. . . . en ik kon jullie nooit beroepen. . . . en Adolf zei: doe toch geen moeite, je hoort bij mij.”

„Da's toch malligheid,” mompelde Michiel. „Een bróér van je. . . .”

Lize keek hem aan, er stonden groote tranen in haar oogen. „Ik hoor bij *hem*,” zei ze nog eens, langzaam. . . . „denk 's aan, er was een kloof tusschen ons en jullie, daar beneden. . . .”

„Pas maar op,” zei Michiel, „dat je Thea niet met dat verhaaltje opknapt. Haal liever muizenissen in je hoofd waarbij je gezond blijft en blozend. Misschien kan zij je dat middel aan de hand doen. Ze prakkezeert toch van alles in deze tijd.” Om te bewijzen dat hij niet bedoelde, haar te krenken, lei hij zijn hoofd zacht tegen haar wang. Ze was frisch, alsof de morgenwind haar gekoeld had. Nu zag hij haar duidelijk in het zonnebosch op de heuvels loopen. Hij moest aan zijn vader denken, die in plechtige momenten steeds goede en verheven woorden vond, die moeder dan leek in te slikken, echter zonder blij van ontroering of zoiets. Hij had moeders aard.

Toen Lize te langten lest als een óver-óver-vermoeide op een vroege morgen voorgoed insliep, zei Thea nadien tegen

Michiel — misschien om hem te troosten, ze wist het zelf niet goed —: „Nu deelen we hetzelfde lot, Michiel. Ik mijn man . . . jij je vrouw.” — Omdat hij haar zoo verwonderd aankeek, vervolgde ze: „Wat dacht je dan? Tenslotte moet ik het toch willen inzien.”

Hij aarzelde, of hij haar zou vragen, wat ze van Lize over haar vreemde droom had gehoord, maar hij bedacht zich, bang, dat ze in haar plotseling angstwekkende nuchterheid nu botweg verdere consequenties niet voor haar rekening zou nemen. Hij zei enkel: „Hoe het dan ook is, mijn belofte aan Adolf doe ik gestand. Als ik wat voor je doen kan? Je moet maar 's nagaan, waarmee ik je van dienst zou kunnen zijn.” „Dat mag ik jou wel vragen,” antwoordde ze. „Je kan hier toch niet zoo alleen met je kinderen blijven zitten?”

Michiel verwonderde zich over Thea's zakelijkheid. Hij haperde met de constatering of dit inderdaad een karaktertrek van haar was. Hij sloeg de oogen voor haar neer, toen hij de neiging voelde opkomen, achter haar aanbod een bekentenis te zoeken die hem vroeger wellicht driest zou hebben gemaakt. Dan, in een plotselinge behoefte aan een nauwkeurige grensbepaling, zei hij: „Je moet me tijd laten om uit te maken, of ik op jouw aanbod mag ingaan. Het lijkt me toe dat wij elkaar al heel vaak niet bijster goed begrepen hebben. . . .”

„Dat zal wel, Michiel,” onderbrak ze. „We hadden allebei onze bijzondere moeilijkheden.”

„Goed,” stemde hij toe, „maar jij maakte het jezelf toch erg lastig. En ik begrijp nog niet, hoe je maar altijd tegen beter weten in. . . .”

Ze ving hem het woord opnieuw af: „Gelukkig maar,” zei ze. „Je hebt gezien hoe ik nu mijn lot in eigen hand kon nemen. . . .”

„. . . . en je liet niet of nauwelijks toe dat ik m'n belofte aan Adolf nakwam. Het was al te sneu soms.” Toen Thea hem zoo spijtig hoorde uitvallen, stiet ze zijn nagepeinzen open met de nadrukkelijke verzekering: „Lize — die had jou noodig.” — Ze merkte goed, hoe sterk Michiel door haar uitroep getroffen werd. Zachter vervolgde ze: „Bedenk 's, Michiel, je hadt in je ijver om je belofte na te komen, gemakkelijk, zonder dat het je hinderde, verstrikt kunnen raken.”

„Wil je daarmee zeggen, dat jij je zoo zonderling gedroeg, omdat je mij beter door hadt, dan ik mezelf?”

„Ik weet het niet,” zuchtte ze. „Heusch, ik weet het niet. Hoe komt alles?”

Michiel keek haar met groote oogen aan, oogen die opeens wegstaarden in de verte. Hij herinnerde zich klaar, hoe hij,

IN MEMORIAM MATTHEUS
J. W. VAN DER WOUDE

sedert hij een kleine schooljongen was, nimmermeer zijn moeder had gekust, ook niet als hij weer wegging over de grens. En hij wist dat hij aan deze vrouw, Thea, ware prijsgegeven geweest, indien ze ooit haar hart aan hem had geopenbaard. „Hoe komt alles, ja hoe?” vroeg hij nu ook. Het lukte hem niet al de goede woorden van zijn vader nog eens in zijn gedachten terug te roepen. Hij wist ook niet, hoe en waardoor een eigenwijs mensch slag op slag behoed wordt voor een misstap voor eeuwig. Maar hij was wakker en speurde het gevaar.